

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

Реал Сектор Корхоналарида Молиявий Ресурслардан Фойдаланиш Жараёнини Такмиллаштириш

Ибрагимов Сирожиддин Баходирович

Ўзбекистон Республикаси президенти ҳузуридаги давлат бошқарув академияси
тадқиқотчиси

Давлат иштирокидаги реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёни ўз вазифаларини самарали амалга ошириши учун у муайян тамойилларга амал қилиши керак. Ишда олимлар томонидан аниқланган тамойиллар қатори қуйидаги асосий (фундаментал) тамойиллар билан тўлдирилди: молия соҳасидаги фаолиятнинг стратегик (узоқ муддатли) йўналиши, комплекслиги, мувофиқлик принципи.

Биринчи тамойил *узоқ муддатли мақсадлар ва улар билан боғлиқ молиявий кўрсаткичларнинг устуворлигини* белгилайди, корхона фаолиятини, биринчи навбатда, узоқ муддатли истиқболга ва стратегик ривожланишга йўналтириш зарурлигини кўрсатади.

Комплекслик принципи корхона мақсадлари контекстида молиявий ресурслардан фойдаланишнинг йўналишларини (узоқ муддатли ва қисқа муддатли) танлашни, уларнинг мажбурий мувофиқлаштирилишини ва ўзаро боғлиқлигини, алоҳида соҳаларнинг ва бутун молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнининг самарадорлигини баҳолашни ўз ичига олади.

Мувофиқлик принципи молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнининг тегишли йўналишларини шакллантириш ва амалга ошириш объектив равишда корхонанинг ҳам, ташқи муҳитнинг ҳам хусусиятларини акс эттирувчи адекват усуллар, услублар ва усуллардан фойдаланишни талаб қилади.

Шундай қилиб, алоҳида соҳалар ташқи ва ички муҳитнинг ўзига хос шароитида маълум бир вақт ичида алоҳида реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан фойдаланишнинг таркибий элементлари бўлиши мумкин ёки улар бўлмаслиги мумкин.

Аммо ягона йўналиш, бизнинг фикримизча, ҳар доим мавжуд шароит ва ташқи ва ички омиллар таъсиридан қатъи назар, ҳар қандай молиявий ва бошқарув қарорларини қабул қилишда алоҳида эътибор талаб қилади.

Бу корхонанинг пул оқимини бошқариш сиёсатининг умумлаштирувчи (натижавий) характери асослайди.

1. молиявий сиёсатнинг айрим соҳаларида бошқарув;
2. пул оқимларини шакллантириш (умумлаштириш даражаси).

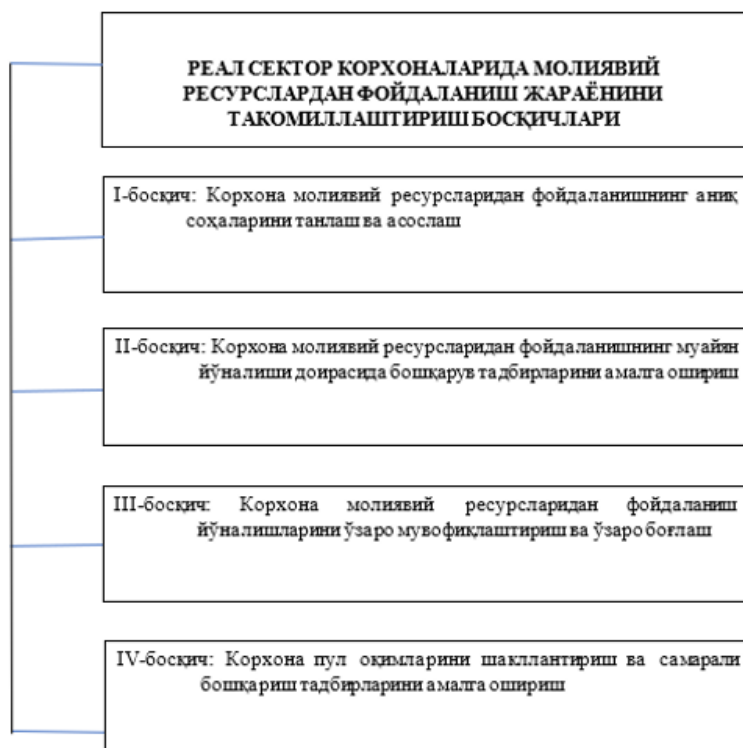
Юқорида айтилганларни ҳисобга олган ҳолда, биз давлат иштирокидаги реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан фойдаланишни икки даражани ўз ичига олган тизим сифатида ўрганишни таклиф қилдик.

Ҳар бир даражанинг ўзига хос мақсадлари мавжуддир, бу эса, умуман олганда, давлат иштирокидаги реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан самаралироқ фойдаланиш орқалига ўз вазифаларини етарлича бажариш ва мақсадни амалга ошириш имконини беради. Шу билан бирга, давлат иштирокидаги реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнининг даражалари ва йўналишлари бир-бири билан узвий боғлиқдир.

Давлат иштирокидаги реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнини шакллантириш, бизнинг фикримизча, қуйидаги босқичларга мувофиқ амалга оширилиши керак.

- молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнининг аниқ соҳаларини танлаш ва асослаш;
- молиявий ресурслардан фойдаланишнинг муайян йўналиш доирасида бошқарув;
- молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёни йўналишларини ўзаро мувофиқлаштириш ва ўзаро боғлаш;
- пул оқимини шакллантириш.

Биринчи босқич муайян шароитларда маълум (берилган) вақт учун корхона учун энг зарур ва аҳамиятли бўлган молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнининг барча назарий мумкин бўлган йўналишларини танлашни ўз ичига олади. Корхона ривожланишининг маълум бир босқичида унинг мақсадларига жавоб бермайдиган бошқа соҳаларни ривожлантириш мақсадга мувофиқ эмас. Ушбу босқичда, танлашда, давлат иштирокидаги реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнининг узок муддатли ва қисқа муддатли йўналишларининг корхонанинг молиявий ҳолатига таъсирининг ўзига хос хусусиятларини, уларни амалга ошириш имкониятларини ҳисобга олиш керак.

1-расм. Реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнини такомиллаштириш босқичлари¹

¹ Муаллиф ишланмаси

Иккинчи босқич корхона молиявий ресурсларидан фойдаланишнинг муайян йўналиши доирасида бошқарув тадбирларини амалга ошириш учун молиявий қарорлар қабул қилишнинг турли хил вариантлари, муқобил воситалари, ёндашувлари, шаклларини танлаш имкониятлари мавжудлигини ва танлаш маъсулиятини ҳам юклайди. Чунки, ҳар бир вариант ўзига хос харажатлар, даромадлар, хавф даражаси ва бошқалар билан боғлиқ бўлиб, улар охир-оқибат қисқа ва узоқ муддатли молиявий натижаларда, уларнинг башорат қилиш даражасида ўз ифодасини топади.

Шундай қилиб, корхона молиявий ресурсларидан фойдаланиш жараёнида инвестиция сиёсати доирасида ишлаб чиқариш объектини сотиб олиш ва уни қуриш ўртасидаги танловни асослаш зарурати пайдо бўлади.

Учинчи босқич йўналишларни (узоқ муддатли ва қисқа муддатли) ўзаро мувофиқлаштириш ва ўзаро боғлашни ўз ичига олади. Белгиланган мувофиқлаштириш жараёни, умуман олганда, молиявий сиёсатнинг барча соҳаларига (пул оқимидан ташқари) дастлабки максимал мувофиқликка эришишга имкон беради.

Тўртинчи босқич – давлат иштирокидаги реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнининг шаклланган ва олдиндан келишилган йўналишларини бевосита пул оқимлари даражасига "олиб чиқиш". Бизнинг фикримизча, ушбу босқич якуний ва энг муҳим, тўғридан-тўғри корхонанинг мақбул тўлов қобиляти ва молиявий барқарорлигини таъминлайдиган босқичдир.

Давлат иштирокидаги реал сектор корхоналарида молиявий ресурслардан фойдаланиш жараёнига таклиф этилган ёндошувни амалга ошириш учун, бизнинг фикримизча, қуйидагилар зарур: устуворликларни танлаш; корхонанинг ташқи ва ички муҳитининг имкониятлари ва чекловларини баҳолаш ва вақт омилини инобатга олиш; молиявий сиёсатнинг ҳар бир йўналиши бўйича мезонларни аниқлаш ва стандартларни белгилаш.

Молия ва молиявий қарорлар соҳасидаги фаолиятнинг асосий йўналишлари сифатида устуворликлар қуйидагиларга боғлиқ ҳолда шаклланади: аслида молия сиёсатининг йўналишлари; уларни амалга оширишга ёндашувлар; қарорларни қабул қилиш шакллари ва энг мос муқобил ечим вариантлари.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 28 январь 2022 йилдаги “Янги Ўзбекистоннинг 2022-2026 йилларга мўлжалланган Тараққиёт Стратегиясини тасжиқлаш тўғрисида”ги №ПФ-60-сонли Фармони.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 6 июль 2022 йилдаги “2022-2026 йилларда Ўзбекистон Республикасининг инновацион ривожланиш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида”ги №ПФ-165-сонли Фармони.
3. Т.М.Ахмедов. и др. Региональная экономика: Учебное пособие. – М.: Изд. РЭА им.Г.В.Плеханова. 2006. 231 с.
4. А.Н.Дилмуратов Саноат зоналарини ривожлантириш ҳудудларнинг инновацион салоҳиятини оширишнинг муҳим омили//Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги Саноат зоналарини ривожлантириш бошқармаси бошлиғининг маърузаси. 2020 йил 17 декабрь <https://mineconomy.uz/ru>.
5. What Makes a Top Class Industrial Park [Электронный ресурс]. – <http://rightsia.asia/en/article/what-makes-top-class-industrial-park-china>
6. Официальный сайт индустриального парка Milton Park [Электронный ресурс]. – <http://www.mepc.com/miltonpark/Home.aspx>

7. А.У.Бурханов. Саноат тармоқларини ривожлантириш – мамлакат барқарор иқтисодий ўсишини таъминловчи муҳим омил. Иқтисодий ўсиш ва иқтисодиётни мувозанатли ривожлантиришнинг муҳим омиллари. Республика илмий-амалий конференцияси материаллари тўплами. – Тошкент. 2011. 153- 155-б.
8. Е.В.Михайлова. Финансовые рынки и их формирование СПб.: СПУЭиФ, 2001, с-357.
9. Давлат статистика қўмитаси маълумотлари.